Γιατί ο σπασίκλας συνεχίζει να συναρπάζει τους (προ)έφηβους – «Το ημερολόγιο ενός σπασίκλα: Σκληρό ροκ» του Τζεφ Κίνι (κριτική)

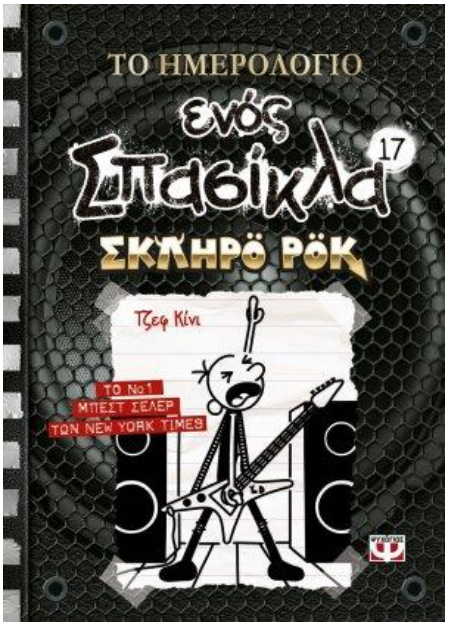

«Ίσως τελικά, η σειρά βιβλίων «Το Ημερολόγιο ενός Σπασίκλα», να είναι ένας οδηγός αισιοδοξίας, ακόμα και όταν όλα φαίνονται ότι πηγαίνουν στραβά». Για τον 17ο τόμο της σειράς με ήρωα τον σπασίκλα Γκρεγκ Χέφλι του Τζεφ Κίνι, «Το ημερολόγιο ενός σπασίκλα: Σκληρό ροκ» (μτφρ. Πετρούλα Γαβριηλίδου) που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Ψυχογιός.

Γράφει η **Ελευθερία Ράπτου**

Το Ημερολόγιο ενός Σπασίκλα του **Τζεφ Κίνι** έφτασε αισίως τους δεκαεπτά τίτλους. Το κοινό του περιμένει κάθε χρόνο νέα περιπέτεια, ενώ και η ηλικιακή «δεξαμενή» των αναγνωστών του μεγαλώνει. Φυσικό, αν υπολογίσουμε ότι οι προέφηβοι και οι έφηβοι του 2008, τότε που κυκλοφόρησε το πρώτο βιβλίο της σειράς στην Ελλάδα από τις εκδόσεις Ψυχογιός (στις ΗΠΑ κυκλοφόρησε το 2007), είναι τώρα πια νέοι των είκοσι και πλέον χρόνων. Αν συνυπολογίσουμε τους γονείς, μικρότερα ή μεγαλύτερα αδέλφια, αναγνώστες μεγαλύτερους σε ηλικία αλλά με νεανική οπτική, εύκολα μπορούμε να διαπιστώσουμε την απήχηση και την επιτυχία του Σπασίκλα.

Σκληρό ροκ

Στη νέα ιστορία ο πρωταγωνιστής, Γκρεγκ Χέφλι, αποφασίζει να συνδράμει τον μεγάλο του αδελφό Ρόντρικ και το συγκρότημα του «Ξερατοπάνες»-πρώην «Ξερατοσακούλες». Τα μέλη του συγκροτήματος θέλουν να διακριθούν αφενός στον τοπικό ροκ διαγωνισμό, αφετέρου ονειρεύονται να γίνουν διάσημοι όπως οι αγαπημένοι τους ροκ τραγουδιστές. Ο Γκρεγκ είναι παρών σε όλη την περιπέτεια, σχολιάζοντας πάντα σκωπτικά τα τεκταινόμενα. Τα δύο επίπεδα εξιστόρησης, σχόλια και σκίτσα, συνηγορούν σε μια ξεκαρδιστική ιστορία, όπου ο ρεαλισμός και η «λοξή» ματιά του πρωταγωνιστή απομυθοποιούν ακόμα έναν αστικό μύθο, αυτόν του μουσικού αστέρα, της μουσικής βιομηχανίας, αλλά και του μουσικού κοινού. Η εφηβική ιστορία έχει όλους τους γνωστούς πρωταγωνιστές από τα προηγούμενα βιβλία. Ωστόσο είναι ακόμα πιο ώριμη, σχεδόν μετεφηβική, με το γνώριμο, εκλεπτυσμένο και υπονομευτικό χιούμορ έναντι κάθε πολιτικής ορθότητας ή σύμβασης.

(...) ο τρόπος που ο Τζεφ Κίνι δομεί τα εικονοβιβλία του Σπασίκλα βοηθά τους νεαρούς αναγνώστες ώστε αφενός να δεσμευτούν μέχρι τέλους στην ιστορία, αφετέρου να διαχειριστούν το βιβλίο με ελεγχόμενη ελευθερία.
Ήδη από το πρώτο βιβλίο του Σπασίκλα, *Τα χρονικά του Γκρεγκ Χέφλι*, ο συγγραφέας και εικονογράφος Τζεφ Κίνι, δείχνει τις προθέσεις του. Δεν πρόκειται για ένα ακόμα παιδικό ημερολόγιο. Είναι ένα ημερολόγιο-χρονικό, μια αντισυμβατική καταγραφή της καθημερινότητας του μαθητή Γκρεγκ, εμπλουτισμένο με διαφεύγουσα οπτική. Με το βλέμμα του πρωταγωνιστή των ιστοριών, ο Κίνι δείχνει τα πράγματα όπως ακριβώς είναι. Χωρίς ωραιοποιήσεις και «στρογγυλέματα», χωρίς τις συνήθεις λογοτεχνικές σκηνοθεσίες που συχνά εντοπίζουμε στα βιβλία για αυτές τις ηλικίες. Εξάλλου η μορφή της γραφής είναι από τη φύση της μεταιχμιακή, συνδυάζει τη γραφή του ημερολογίου με το σχέδιο, το κόμικ με την αφήγηση σε πρώτο πρόσωπο. Αυτή η προσέγγιση ελκύει το νέο σε ηλικία αναγνώστη, καθώς είναι ευθύβολη, μη γραμμική, αρκούντως εικονιστική και δεν προκαλεί «ίλιγγο» σε εκείνα τα παιδιά (και είναι πολλά) που δεν έχουν συνηθίσει στην ανάγνωση λογοτεχνικών βιβλίων ή δεν έχουν κατακτήσει ακόμα την αναγνωστική πειθαρχία που χρειάζεται για να ακολουθήσουν την μυθιστορηματική γραφή, με υπομονή και επιμονή μέχρι την τελευταία σελίδα. Σε έναν κόσμο όπου η εξοικείωση εξ απαλών ονύχων με την ψηφιακή τεχνολογία δημιουργεί εκτός των θετικών δεξιοτήτων, ζητήματα εστίασης της προσοχής και διακυμάνσεις στην αναγνωστική ικανότητα ή στην ικανότητα παρατεταμένης προσήλωσης, ο τρόπος που ο Τζεφ Κίνι δομεί τα εικονοβιβλία του Σπασίκλα βοηθά τους νεαρούς αναγνώστες ώστε αφενός να δεσμευτούν μέχρι τέλους στην ιστορία, αφετέρου να διαχειριστούν το βιβλίο με ελεγχόμενη ελευθερία. Σαν να είναι το δικό τους προσωπικό σημειωματάριο, το οποίο μπορούν να διαβάσουν απείθαρχα, αλλά παρόλα αυτά με συνοχή νοήματος-περιεχομένου.

Ο Κίνι δεν ακολουθεί το πολιτικώς ορθό που έχει κυριαρχήσει στο δημόσιο λόγο και τείνει να «στεγνώσει» την ομιλία και να εξαϋλώσει τις όποιες συνδηλώσεις.

Ο Τζεφ Κίνι έχει φτιάξει τον χαρακτήρα του Γκρεγκ ως έναν έφηβο με φυσικότητα και αυθορμητισμό. Η εικόνα του δεν είναι εξιδανικευμένη. Κάθε παιδί μπορεί να ταυτιστεί μαζί του, γιατί τα προτερήματα και τα ελαττώματά του είναι πέρα για πέρα ρεαλιστικά. Μαθαίνει να χειρίζεται τις αδυναμίες του, να πειραματίζεται, να ξεγλιστρά ενίοτε από κοπιαστικές διαδικασίες, διαχειρίζεται με χιούμορ και πραγματισμό την καθημερινότητά του, αμφισβητεί τη γονεϊκή αυθεντία, χωρίς όμως να είναι άξεστος αμφισβητίας ή αγενής και βλέπει τους ανθρώπους όπως ακριβώς είναι. Ο Γκρέγκ Χέφλι δεν σκηνοθετεί την καθημερινότητα. Τη ζει όπως κάθε παιδί της ηλικίας του, όμως έχει οξυμένες τις προσλαμβάνουσές του. Είναι ένα έξυπνο και ευαίσθητο αγόρι, που χρησιμοποιεί το χιούμορ, την παρατηρητικότητα, την καλοδουλεμένη κριτική για να περιγράψει και κυρίως να κατανοήσει τη ζωή και τους ανθρώπους. Οι αναγνώστες έρχονται σε επαφή με ένα χαρακτήρα που λέει τα πράγματα με το όνομά τους, είναι αμφισβητίας, γνωρίζοντας συγχρόνως τα όρια που θέτει η ανηλικότητά του. Ο Κίνι δεν ακολουθεί το πολιτικώς ορθό που έχει κυριαρχήσει στο δημόσιο λόγο και τείνει να «στεγνώσει» την ομιλία και να εξαϋλώσει τις όποιες συνδηλώσεις.

Ο Τζεφ Κίνι είναι ο Νο 1 ευπώλητος συγγραφέας σύμφωνα με την εφημερίδα New York Times, ενώ έχει αναδειχθεί έξι φορές νικητής στα Βραβεία Nickelodeon Kid's Choice, στην κατηγορία Αγαπημένο Βιβλίο, για τη σειρά *Το ημερολόγιο ενός σπασίκλα*. Επίσης έχει ανακηρυχθεί από το περιοδικό Time ένας από τους 100 Ανθρώπους στον Κόσμο με τη Μεγαλύτερη Επιρροή. Ο Τζεφ Κίνι έχει δημιουργήσει την εταιρεία Poptropica, έναν από τους 50 Καλύτερους Ιστοτόπους, σύμφωνα με το περιοδικό Time. Πέρασε τα παιδικά του χρόνια στην Ουάσινγκτον και το 1995 μετακόμισε στη Νέα Αγγλία. Ζει με τη σύζυγό του και τους δυο γιους τους στη Μασαχουσέτη, όπου είναι ιδιοκτήτης του βιβλιοπωλείου «Μια απίθανη ιστορία». Τα βιβλία *Τα χρονικά του Γκρεγκ Χέφλι, Ο Ρόντρικ δεν παίζεται, Σκυλίσια ζωή και Θα πάει μακριά η βαλίτσα;* έχουν μεταφερθεί στον κινηματογράφο από την Twentieth Century Fox.

Ο Κίνι, διά του Γκρεγκ Χέφλι και των περιπετειών του, παρουσιάζει την μικρομεσαία, αστική αμερικανική ζωή με τα υπέρ και τα κατά της. Οι γονείς είναι σαν όλους τους άλλους, οι οικογενειακές σχέσεις έχουν την τρυφερότητα, τις συμβάσεις τους, τις αποκλίσεις από τον κανόνα. Η κοινωνική ζωή είναι απομυθοποιημένη και κυρίως η σχολική πραγματικότητα είναι εντελώς πραγματική. Με τους καλούς και κακούς μαθητές, τους ξερόλες και τους «απόβλητους», τους αθλητικούς τύπους και τους άλλους που ακόμα δεν έχουν μορφοποιηθεί ως προς τα ενήλικα χαρακτηριστικά τους, τις συμμαθήτριες, τα φλερτ, τα στοιχήματα της κοινωνικοποίησης, τους δασκάλους, τις σχέσεις με τους φίλους.

Ακόμα και ο φορτισμένος σημασιολογικά όρος του σπασίκλα χρησιμοποιείται ανατρεπτικά. Ο πρωταγωνιστής κάθε άλλο παρά σπασίκλας είναι…
Από το 2008 μέχρι σήμερα ο Κίνι προσεγγίζει με την ακρίβεια του ανατόμου την εφηβική ζωή στη συγχρονία της. Την παρουσιάζει όπως είναι ή καλύτερα όπως θα την έβλεπε ένας έφηβος με υψηλή συναισθηματική νοημοσύνη και αντίληψη. Ακόμα και οι τίτλοι των βιβλίων «αγκιστρώνουν» επιτυχημένα τον υποψήφιο αναγνώστη. Τίτλοι όπως: *Ο Ρόντρικ δεν παίζεται, Κακός χαμός, Τρελή γκαντεμιά, Θα πάει μακριά η βαλίτσα, Το ποτήρι ξεχείλισε,* αλλά και *Στους δύο τρίτος δε χωρεί, Μέρες πανικού, Αδέσποτες χιονόμπαλες*, εγγυώνται στον υποψήφιο αναγνώστη ότι δε θα απογοητευτεί ή θα μελαγχολήσει, παρόλο που στα ημερολόγια του Γκρεγκ συχνά περιγράφονται καταστάσεις αρκετά περίπλοκες ή απαιτητικές ως προς την αντιμετώπισή τους. Ακόμα και ο φορτισμένος σημασιολογικά όρος του *σπασίκλα* χρησιμοποιείται ανατρεπτικά. Ο πρωταγωνιστής κάθε άλλο παρά σπασίκλας είναι…

Τα βιβλία της σειράς το *Ημερολόγιο ενός Σπασίκλα* έχουν ευτυχήσει στις ελληνικές τους μεταφράσεις, καθώς ο ρυθμός, η ένταση, τα εκφραστικά ημιτόνια που υπάρχουν στο στυλ του κόμικ και της περιληπτικής γραφής, μεταφέρονται αυτούσια από το πρωτότυπο και συμπορεύονται με το ελληνικό γλωσσικό περιβάλλον. Τις μεταφράσεις έχουν αναλάβει οι Χάρα Γιαννακοπούλου, Πετρούλα Γαβριηλίδου, Φωτεινή Μοσχή, Ιωάννα Λαμπράκη.

Ο τίτλος του δέκατου έβδομου βιβλίου του Σπασίκλα *Τρελό ροκ*, αναδεικνύει ακριβώς το λόγο που ο Σπασίκλας είναι τόσο αγαπητός, τόσο ανθεκτικός και διαχρονικός. Είναι ένας «ροκ» οδηγός επιβίωσης για τους εφήβους, μια αιρετική ματιά στην καθημερινότητα, με άλλα λόγια είναι η ατελώνιστη ματιά κάθε παιδιού που βλέπει και κρίνει, χωρίς ακόμα να αναγκαστεί να μπει στα καλούπια των «μεγάλων».

Ίσως τελικά, *Το ημερολόγιο ενός σπασίκλα*, να είναι ένας οδηγός αισιοδοξίας, ακόμα και όταν όλα φαίνονται ότι πηγαίνουν στραβά.